

Politično delovanje Ludvika Ceglarja in internacionalizacija koroškega vprašanja

NEŽA HLEBANJA

Uvod

Zgodovina slovenskega izseljenstva skupaj z zgodovino na slovenskem etničnem ozemlju tvori zgodovino Slovencev. Kot izseljence pojmujeemo vse tiste, ki so se izselili s slovenskega etničnega ozemlja, ne glede na spremembe državnih meja, ki jim je bilo podvrženo slovensko etnično ozemlje skozi čas (Klemenčič 1998: 178; Klemenčič 1991: 175).

Izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo

Izseljevanju s slovenskega etničnega ozemlja lahko sledimo v vseh časovnih obdobjih slovenske zgodovine, najintenzivnejše pa je bilo od sredine 19. stoletja naprej (Klemenčič 1991: 175). Izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo pa je potekalo od druge polovice 19. stoletja do danes.

Na podoben način kot izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja na splošno lahko izseljevanje v Brazilijo s slovenskega etničnega ozemlja razdelimo na tri glavna obdobja: obdobje od konca 19. stoletja do prve svetovne vojne, obdobje med obema vojnama in obdobje po drugi svetovni vojni (Brecelj 1997: 216). V vseh obdobjih so se izseljenci s slovenskega etničnega ozemlja v Braziliji pretežno naseljevali v južnem delu države, ki je bil gospodarsko najrazvitejši (Šimenc 2002: 59–62).

V obdobju od druge polovice 19. stoletja do prve svetovne vojne so se v Brazilijo večinoma izseljevale cele družine, večinoma pa so potovali s pomočjo brazilskih finančnih virov. Izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo je potekalo že v obdobju od prve polovice do sedemdesetih let 19. stoletja. Viri za to obdobje izseljevanja s slovenskega etničnega

ozemlja v Brazilijo so zelo skopi. Kljub temu lahko opredelimo, da so v Brazilijo v tem obdobju prišle manjše skupine priseljencev s slovenskega etničnega ozemlja (Anić 1988: 400; Ceglar in Piščanc 2000: 16). Od sedemdesetih let 19. stoletja se je pričelo množičnejše izseljevanje. V tem obdobju je potekalo predvsem z območja Primorske (Furlanija, Beneška Slovenija, Vipavska dolina, Goriška brda, Kras). Izseljevanje Slovencev v Brazilijo je spodbudilo prejšnje množično izseljevanje iz Benečije (Veneto), Lombardije in Piemonta in italijanske pa tudi avstrijske Furlanije v Argentino in Brazilijo. Med izseljenci so bili tudi Beneški Slovenci (Kalc 2020: 54). To se sklada z brazilsko politiko spodbujanja priseljevanja v navedenem obdobju in s podatki o sočasnem množičnem italijanskem priseljevanju v Brazilijo (Ferreira Levy 1974: 51; Brecelj 1997: 219; Kalc 2020: 53–54). Od osemdesetih let 19. stoletja je izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja zajelo Kranjsko (Notranjska, župnija Slavina, Postojna, Logatec). V istem času pride do izrazitejše vloge agentov (ki jih je plačevala brazilska vlada) za izseljevanje pri spodbujanju izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja. Na njihovo delovanje je opozarjalo tudi sodobno časopisje (Umek 1969: 218–220; Brecelj 1997: 219; Kalc 2020: 53–54). Od devetdesetih let 19. stoletja do konca stoletja je ponovno viden večji porast izseljevanja v Brazilijo. Predvsem ga opazimo v drugi polovici devetdesetih let, še zlasti v letih 1895 in 1896. To se ujema z uradnimi avstrijskimi statistikami, ki v navedenih letih beležijo najvišje število izseljencev iz avstrijskega dela monarhije v Brazilijo. Izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja je takrat potekalo predvsem iz avstrijske Goriške in Gradiške, Trsta in okoliških vasi, pa tudi iz Kranjske. V drugi polovici devetdesetih let se je težišče preneslo na Kranjsko (predvsem okraja Postojna in Logatec) in na južno Štajersko (Brecelj 1997: 216). V obdobju od začetka 20. stoletja do prve svetovne vojne je izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo v največji meri potekalo s Kranjske, pa tudi z zahodnega roba slovenskega etničnega ozemlja. Spodbuda je bila redna linija iz Trsta v Južno Ameriko, ki jo je vzpostavil avstrijski Lloyd leta 1908, priseljevanje pa je še naprej spodbujala tudi brazilska vlada (Kalc 2020: 39–41; Klemenčič 1987: 41).

V drugem obdobju izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja, to je v obdobju med obema svetovnima vojnama, so se Slovenci v države Južne Amerike začeli ponovno bolj množično izseljevati po prvi svetovni vojni. Na povečano število izseljencev predvsem v dvajsetih letih 20. stoletja je vplivalo omejevanje priseljevanja v ZDA, hkrati pa so južnoameriške države začele vabiti priseljence, da bi spodbudile svoj lasten gospodarski

razvoj (Prešeren 2001: 120). Izselsjevanje s slovenskega etničnega ozemlja v Jugoslaviji je bilo manj intenzivno od tistega, ki je zajelo Primorsko in je bilo v večji meri ekonomskega značaja. Za izseljence z ozemlja, priključenega Kraljevini Italiji, pa je značilno, da so se ekonomskim vzrokom pridružili politični. Izselsjevanje je doseglo vrh v 20. letih 20. stoletja, v tridesetih letih pa zaradi svetovne gospodarske krize in začetkov omejevanja priseljevanja tudi v Braziliji počasi zamira, čeprav je država São Paulo še vedno subvencionirala priseljevanje za delo na kavnih plantažah in so v največji meri iskali kmečke delavce. Slovenski izseljenci so bili večinoma že kvalificirani delavci (s Primorskega predvsem zidarji; Kalc 2020: 34). Nekateri izmed njih so postali v Braziliji zelo uspešni.

Od leta 1918, po italijanski zasedbi Julijske krajine, ki je obsegala tudi Goriško, Tržaško in Istro, trbiški okraj na Koroškem (Kanalska dolina) in še idrijski ter postojnski okraj na Kranjskem, in nato ob vzpostavitvi fašističnega režima v Italiji leta 1922 se je začelo množično izselsjevanje iz Julijske krajine, saj so politične oblasti na Primorskem izvajale raznarodovalno politiko. Slovenci in Hrvati so odhajali predvsem v Južno Ameriko, zlasti v Argentino, Brazilijo in Urugvaj, pa tudi v Jugoslavijo, Francijo in Belgijo. Za slovensko Primorsko je bilo takrat značilno še izselsjevanje v Egipt. Sodobno časopisje je poročalo o obsežnem izselsjenskem gibanju iz Istre v Brazilijo. Prebivalci celotnih vasi, občin in celo okrajev naj bi prodajali svoja posestva ali jih dajali v najem (zakup), da so se lahko lastniki izselili. V Brazilijo so se izselsjevali na tamkajšnje fazende oziroma kavne plantaže (Valenčič 1990: 68; Vovko 1992: 88–89; Breclj 1997: 219). Prav tako je potekalo med obema svetovnima vojnoma v Brazilijo izselsjevanje s slovenskega etničnega ozemlja v Jugoslaviji. Porastu odhodov tja lahko sledimo v dvajsetih letih 20. stoletja. Med letoma 1924 in 1925 je Brazilija vodila med izselsjenskimi destinacijami slovenskih izselsjencev. Ljudje so se izselsjevali predvsem zaradi slabih gospodarskih razmer. Hkrati je bila Brazilija v tistem obdobju ena redkih ameriških držav, ki še ni popolnoma omejila priseljevanja. Pravzaprav je, kot smo že omenili, vlada države São Paulo v Braziliji podpirala priseljevanje tujih delavcev na tamkajšnje kavne plantaže; tako so jim plačali prevoz iz domovine do delodajalčevega posestva. A niso vsi izselsjenci, ki so prišli v Južno Ameriko, ostali tam. V *Slovincu*, ki je poročal na podlagi naznanil Izselsjeniškega komisariata v Zagrebu, lahko preberemo, da je potekal iz Južne Amerike ilegalen tok »jugoslovanskih« izselsjencev v ZDA. V nekaterih pristaniščih Južne Amerike, kot na primer v Buenos Airesu, Montevideu in drugje, je bilo veliko sleparjev, ki so prišlekoma iz različnih evropskih držav obljubljali, da jih

lahko v zameno za dobro plačilo spravijo čez mejo v ZDA.⁹⁸ V tridesetih letih 20. stoletja pride do upada izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo. Izseljevanje so omejile zakonske omejitve države priselitve, saj je leta 1930 oblast z državnim udarom prevzel Getulio Vargas. Poleg tega je tudi v Braziliji nastopila gospodarska kriza. Država je zato v prvi polovici tridesetih let 20. stoletja uvedla kvote za priseljevanje. Tudi sicer se je v tridesetih letih izseljevanje s slovenskega etničnega ozemlja umirilo in so se večinoma izseljevali le redki posamezniki. Izseljenski tok s slovenskega etničnega ozemlja je bil zdaj večinoma usmerjen v Evropo in je bil predvsem začasnega značaja, saj se je večina izseljencev vračala (Lesser 2013: 136–138; Valenčič 1990: 68; Vovko 1992: 69).

Tudi v obdobju izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja po drugi svetovni vojni so se Slovenci izseljevali v Brazilijo. Na eni strani so se tja priseljevali politični emigranti, ki so v Brazilijo prišli še iz drugih južnoameriških držav. Ti so večinoma prihajali v obdobju neposredno po drugi svetovni vojni. Na drugi strani pa so se v Brazilijo s slovenskega etničnega ozemlja priseljevali ekonomski migranti, ki so v Brazilijo prihajali večinoma v petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja, pa tudi kasneje. Po drugi svetovni vojni so tako v Brazilijo prišli slovenski izseljenci, ki so bili povojni politični emigranti, ter nekateri duhovniki (med njimi vsaj en domobranski kurat, Janez Habjan⁹⁹). Izseljevali so se v letih po 1948. Prihajali so iz vseh slovenskih pokrajin, največ pa iz Ljubljane. Večinoma so se izkrcali v Riu de Janeiru in se nato naselili v okviru države São Paulo (Šimenc 2002: 51; Mesarič 1975: 458).

Na splošno se je prekomorsko izseljevanje iz Evrope v povojnih desetletjih zaradi gospodarskega razvoja in rasti v Evropi občutno zmanjšalo. Prav tako v obdobju po drugi svetovni vojni s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo ni bilo veliko preseljevanja, izseljenski tok iz Jugoslavije se je, kot že nakazano, povečal v šestdesetih letih, ko je šlo predvsem začasne migracije v Evropo. Na drugi strani je bilo izseljevanje v Brazilijo omejeno tudi zaradi vojaškega režima v Braziliji (Šimenc 2002: 51; Mesrič 1975: 458; Zupanc 1971: 168).

⁹⁸ *Uradni list Narodne vlade SHS v Ljubljani*, letnik 6, št. 8, 1. 2. 1924, 55–56; »Dnevne novice, Izseljevanje v Brazilijo«, *Slovenec*, 52, št. 51, 1. 3. 1924, 3; »Dnevne novice, Vtihatapljanje naših izseljencev prek Južne Amerike v Zedinjene države«, *Slovenec*, 52, št. 51, 1. 3. 1924, 3; »Socialna vprašanja, O naši izseljeniški službi«, *Slovenec*, 55, št. 56, 10. 3. 1927, 6.

⁹⁹ Dirigirani intervju z duhovnikom s Stanislavom Cikanekom po telefonu, 18. 11. 2021.

Organiziranost slovenskih izseljencev v Braziliji

Organizacije izseljenske skupnosti so se oblikovale zaradi ohranitve etnične identitete, pri tem pa se povezovanje izseljencev skozi čas ni bistveno spreminjalo (Klemenčič 2007: 4). Organiziranost priseljencev v novih domovinah nasploh je živela v obliki bratskih podpornih organizacij, društev, narodnih ali slovenskih domov in slovenskih katoliških pa tudi evangeličanskih župnij (Klemenčič 1991: 108). Pomemben vidik delovanja slovenskih izseljencev v novih domovinah je bilo hkrati politično delovanje, tako znotraj posamezne države priselitve, kot tudi v odnosu do političnega dogajanja v stari domovini (Klemenčič 1998: 183–184).

Ob obravnavi notranje zgodovine slovenske priseljenske skupnosti v Braziliji ravno tako naletimo na nekatera značilna vprašanja: Kako je bila organizirana slovenska priseljenska skupnost v Braziliji z družbenega, kulturnega, ekonomskega, verskega in političnega vidika ter kako so se Slovenci organizirali v okviru bratskih podpornih organizacij, društev, narodnih domov in etničnih župnij v posameznih obdobjih izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja v Brazilijo?

Bratske podporne organizacije so bila društva, ki so delovala kot zavarovalniške družbe za nezgodno in zdravstveno zavarovanje za primere bolezni ali smrti. Hkrati so s svojim kapitalom podpirale založniško, politično in rekreativno dejavnost. Takšna oblika organiziranosti se je uveljavila zlasti v ZDA, deloma pa tudi Kanadi ter v okviru južnoameriških držav, še posebno v Argentini. Prve so nastale v osemdesetih letih 19. stoletja. V ZDA so nastajale do začetka prve svetovne vojne, v Kanadi do tridesetih let 20. stoletja, v Južni Ameriki pa še po drugi svetovni vojni. V Avstraliji in Evropi takih organizacij niso ustanavljali, saj jih zaradi organiziranega socialnega, zdravstvenega ter pokojninskega varstva niso potrebovali. Te organizacije so se spreminjale, združevale, vsaka od njih pa je imela svojo politično usmeritev, ki je odsevala politične razlike v stari domovini, v določeni meri celo že v novi domovini (Klemenčič 1998: 179). Slovenci v Braziliji so v tovrstnih organizacijah sodelovali v okviru organizacij držav, v katerih so živeli pred izselitvijo, se pravi avstro-ogrskih in jugoslovanskih. V Braziliji so se morale te organizacije spopadati z najrazličnejšimi problemi, deloma še z nenaklonjenostjo brazilске države, ki organiziranju na etnični podlagi v določenih obdobjih ni bila naklonjena oziroma jo je prepovedovala, ter z neprilagojenim davčnim sistemom. Organiziranosti na splošno zlasti v prvem obdobju ni bilo naklonjeno tudi dejstvo, da so slovenski izseljenci večinoma delali na plantažah v položaju polsvobodne delovne sile (Lesser 2013: 39–44).

Izseljenci so se v novem okolju organizirali v društva, ki so delovala na kulturnem, političnem in gospodarskem področju. Narodni domovi so bili zbirališča slovenskih izseljencev, tam so bili sestanki podpornih jednot, tam so delovala društva, organizirali so kulturne prireditve in politične manifestacije. V ZDA so zgradili preko 100 narodnih domov in v Argentini prek 30 (Klemenčič 1998: 180; Zobec 2021: 111). V Argentini so v obdobju neposredno po drugi svetovni vojni začeli ustanavljati društva že takoj po priselitvi takratnih političnih emigrantov. Ustanavljanje društev in narodnih domov je deloma potekalo v sodelovanju z duhovščino (tako slovensko kot argentinsko; Jevnikar 1996: 96–112). V Avstraliji so po drugi svetovni vojni zgradili večje število slovenskih narodnih domov. V njih so organizirali podobne dejavnosti kot v Argentini in Braziliji. Tudi v Zahodni Evropi so društva slovenskih priseljencev in zdomcev pridobili prostore za svoje dejavnosti, vendar večinoma v obliki delov stanovanjskih ali poslovnih zgradb (gl. Koderman 2015). V Braziliji sta bila zgrajena dva narodna domova, pri ustanovitvi katerih so sodelovali tudi Slovenci.

V obdobju priseljevanja v Brazilijo s slovenskega etničnega ozemlja pred prvo svetovno vojno ni zaznati gradnje narodnih domov. Slovenski priseljenci so bili večinoma kmetje, naseljevali so se, kot že omenjeno, večinoma kot polsvobodni delavci na kavne plantaže, poleg vsega tega kot Slovenci niso imeli nobene opore matične države, saj so bili Slovenci v Avstro-Ogrski manjšinski narod. To pa so bili razlogi, da so v Braziliji sodelovali pri gradnji le dveh narodnih domov. Enega so zgradili slovenski priseljenci v obdobju med obema vojnoma, drugega pa so gradili skupaj s priseljenci drugih južnoslovanskih narodnosti. Konec leta 2023 pa so slovenski priseljenci v Braziliji v okviru društva *Zveza Slovencev v Braziliji* odprli nove prostore, imenovane Slovenski dom Triglav.¹⁰⁰

Etnične župnije so ena izmed oblik organiziranosti slovenskih izseljencev. V ZDA so bile večinoma ustanovljene v obdobju od začetka devetdesetih let 19. stoletja do konca dvajsetih let 20. stoletja (Klemenčič 1998: 181). V Avstraliji, Evropi in Kanadi so kmalu po drugi svetovni vojni (do petdesetih let 20. stoletja) organizirali bodisi etnične župnije bodisi misije (ki ne vodijo matičnih knjig; Klemenčič 1998: 181). V Braziliji je bila prva in edina slovenska etnična župnija ustanovljena leta 1971.¹⁰¹ V ZDA so duhovniki ob množičnem izseljevanju slovenskih izseljencev slednje

¹⁰⁰ <https://slovinci.si/v-sao-paulu-bo-kmalu-zazivel-slovenski-dom-triglav/>; pridobljeno dne 11. 11. 2024.

¹⁰¹ »Ustanovitev slovenske župnije v Braziliji«, *Družina*, 21, št. 8, 12. 4. 1972, 5.

spremljali že v obdobju pred prvo svetovno vojno in jim pomagali pri organizaciji župnij. Za Brazilijo je bilo značilno pomanjkanje duhovnikov na splošno, še posebej pa slovenskih duhovnikov. V prvem obdobju so tako redki duhovniki delovali na teritorialnih brazilskih župnijah. Podobno je veljalo tudi za vsa ostala obdobja priseljevanja slovenskih izseljencev. V Evropi in v Braziliji slovenski priseljenci niso zgradili svojih cerkva, ampak so gostovali v cerkvah teritorialnih župnij. Po drugi svetovni vojni so dozorele razmere za redno zbiranje slovenskih priseljencev ob slovenskih mašah. Relativno pozno pa so organizirali svojo župnijo na pobudo slovenskih duhovnikov, ki so se kot politični emigranti v Brazilijo priselili po drugi svetovni vojni.

Slovenska etnična župnija v São Paulu

Pomemben vidik delovanja slovenske priseljske skupnosti v Braziliji je bilo življenje v okviru katoliške slovenske skupnosti, ki je kasneje dobila tudi svojo etnično župnijo v São Paulu. Pred ustanovitvijo slovenske etnične župnije v Braziliji leta 1971 je slovenska maša v São Paulu potekala vsako drugo nedeljo v mesecu že od leta 1960, po navedbah nekaterih virov pa že od leta 1957. Prve slovenske maše oziroma maše s slovensko pridigo so potekale na pobudo posameznih duhovnikov in vsaj v začetku niso bile redno organizirane. Do sredine petdesetih let 20. stoletja v Braziliji ni bilo duhovnikov, ki bi lahko izvajali redno duhovno oskrbo v slovenščini za slovensko priseljsko skupnost v Braziliji (prim. Mesarič 1975: 458–460).

Prva maša s slovensko pridigo v Braziliji naj bi se vršila 13. oktobra 1957 v cerkvi Svetega Duha (Espírito Santo) v São Paulu. Maševal je najverjetneje Alojzij Ilc,¹⁰² ki je bil takrat duhovni pomočnik v istoimenski župniji

¹⁰² Alojzij Ilc je bil rojen 18. julija 1921 v Dolenjih Lazah pri Ribnici v družini z desetimi otroki. Kar pet njegovih sester je odšlo v samostan. V klasično gimnazijo (Slomškov zavod) je vstopil 1934, maturiral pa 1942. Nato je študiral bogoslovje v Ljubljani do leta 1944 in med letoma 1945 in 1947 v Salzburgu. V času begunstva po drugi svetovni vojni je imel prvi stik s škofom Rožmanom, kasneje pa sta imela tudi občasno korespondenco. V Brazilijo je prišel 14. 2. 1952 v Rio de Janeiro, nato je odšel v Goiás, država Goiânia. V São Paulo je prišel 19. marca 1957. Tam je od oktobra 1957 opravljal bogoslužje za Slovence. Kasneje je bil tri leta učitelj latinščine v semenišču v São Paulu. Potem je bil imenovan za kaplana v São Paulu, leta 1962 pa za župnika teritorialne župnije v São Paulu, njegova fara je imela takrat okoli 40 000 ljudi. V São Paulu je pomagal pri ustanovitvi župnije Najsvetejšega zakramenta v São Paulu, ki je bila ustanovljena 30. junija 1960. Nato je bil 30. oktobra 1960 pobudnik gradnje cerkve

in Slovenci v Braziliji so ga prosili, da bi vsaj enkrat mesečno pridigal v slovenščini. Slovenska maša je potekala redno, razen konec leta 1957, ko je Alojzij Ilc je odpotoval v Evropo, zato je nekajkrat ni bilo. Naslednjo slovensko mašo je imel Ludvik Ceglar januarja 1958, ki je bil takrat sicer kaplan v Jardinopolisu. Do prekinitve rednih slovenskih maše je prihajalo tudi nekaj mesecev v letu 1958. V cerkvi so imeli še dvorano, kamor so ljudje zahajali po maši. Obiskovalci so bili tako stari kot novi slovenski priseljenci in se načeloma niso politično opredeljevali.¹⁰³

Od začetka leta 1960 je Ludvik Ceglar maševal le izjemoma, saj je bil kaplan v São Roque, ki je bil oddaljen od São Paula približno 70 kilometrov. Občasno je v slovenščini pridigal tudi Viktor Pristov, sicer profesor v semenišču v São Roque. Od maja 1961 do oktobra 1964 je bila maša v cerkvi Santa Generosa (Sv. Generoza), ki je bila pozneje podrtá (Mesarič 1975: 458–460). Od novembra 1964 je bila slovenska maša v stari cerkvi De Santa Filomena (Sv. Filomene) v istoimenski župniji, ki se je kasneje preimenovala v župnijo Santissimo Sacramento (župnija Presvetega zakramenta), ko je tam nastala cerkev Presvetega zakramenta, kjer je nato redno potekala slovenska maša vsako drugo nedeljo v mesecu. Slovensko mašo je v cerkvi Presvetega zakramenta v tem obdobju opravljal duhovnik Ludvik Ceglar. Gonilna sila pri pobudi za gradnjo cerkve Presvetega zakramenta v São Paulu je bil omenjeni slovenski duhovnik Alojzij Ilc, posvečena pa je bila decembra 1970 (prav tam).

Presvetetega zakramenta (Sancta Sanctissimo Sacramento) v São Paulu. V tej župniji je bil 28. januarja 1962 umeščen kot četrti župnik. Pred njim so se v dobrem letu zvrstili trije drugi župniki. Oktobra 1964 je preselil slovensko bogoslužje v cerkev Presvetega zakramenta iz cerkve sv. Generoze. Ta cerkev je bila posvečena 8. decembra 1970. V cerkvi Presvetega zakramenta je bil za slovenskega etničnega župnika 12. marca 1972 ustoličen Ludvik Ceglar, ki je delo opravljal do leta 1978. Na slavnostni maši ob tej priložnosti je sodeloval tudi Ilc. 26. junija 1978 je dobil Ilc dekret za župnika slovenske župnije Presvetega zakramenta v São Paulu, ustoličen pa je bil oktobra 1978. 24. junija 1981 je prejel odlikovanje viteškega reda. Leta 1991 je šel v Anapolis (zapustil župnijo v São Paulu), ker je bil pobudnik obnove oziroma gradnje stolnice. Stolnica v Anapolisu je bila posvečena 11. avgusta 1996. Leta 1994 je postal monsinjor. Ilc je bil stolni župnik in generalni vikar v Anapolisu, cenzor in eksorcist. Sicer je v Anapolisu veliko deloval med zaporniki in sodeloval tudi pri gradnji novega zapora (ker je bil stari prenapolnjen) in se na sploh zavzemal za boljše razmere za zapornike. Za to delo je dobil odličje mesta Anapolis. V Slovenijo se je vrnil leta 2001. Umril je v cistercijskem samostanu v Stični 29. novembra 2013 (Pahulje 2013: 14).

¹⁰³ NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Cegljarja o slovenskih izseljencih v Braziliji.

Nato je bila leta 1967 ustanovljena kaplanija za Slovence v São Paulu. Dekret o ustanovitvi je prišel iz Rima. Na podlagi tega dekreta je na prošnjo Ludvika Ceglarja nadškofija v São Paulu 29. julija 1968 izdala dovoljenje za maševanje v slovenščini, za delegiranje istega dovoljenja drugemu slovenskemu duhovniku, za somaševanje z drugimi duhovniki iste narodnosti ali jezika v župnijski cerkvi Presvetega zakramenta ali v drugem svetem kraju enkrat ali večkrat na mesec v mejah nadškofije São Paulo.¹⁰⁴

V Braziliji je bila nato prva in edina slovenska etnična župnija ustanovljena leta 1971 v São Paulu. Nadškof Paulo Evaristo Arns¹⁰⁵ je z odlokom 22. oktobra 1971 ustanovil slovensko župnijo za São Paulo, ki je tedaj obsegal še São Roque. Za sedež slovenske župnije je bila določena cerkev Presvetega zakramenta, ki je bila posvečena 8. decembra 1970. 12. marca 1972 je bila uradna razglasitev slovenske župnije, na katero je prišel tudi nadškof Arns. Hkrati je bil za prvega župnika slovenske župnije umeščen Ludvik Ceglar, ki je tam deloval do leta 1978. 26. junija 1978 je dobil dekret za župnika

¹⁰⁴ NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Ceglarja o slovenskih izseljencih v Braziliji.

¹⁰⁵ Paulo Evaristo Arns (14. 9. 1921–14. 12. 2016) je bil kardinal in nadškof São Paula. Bil je nasprotnik brazilskega vojaškega režima in zagovornik pomoči revnim. Katoliško skupnost v Braziliji je osupnil, ko je prodal nadškofijski dvorec in denar namenil za programe, namenjene pomoči revnim. Bil je peti od trinajstih otrok in potomec nemških priseljencev v Brazilijo. Tri sestre so postale redovnice in eden izmed bratov je kot on postal frančiškan. Ena izmed njegovih sester je postala znana pediatriinja v Braziliji. Med frančiškane je vstopil leta 1943 in bil posvečen v duhovnika leta 1945. V Curitiba je študiral filozofijo in nato še teologijo v Petropolisu. Na Sorboni v Parizu je študiral literaturo, latinščino in grščino, prav tako v Parizu pa še sirščino in antično zgodovino. Doktoriral je iz klasičnih jezikov leta 1946. Nato je ponovno študiral na Sorboni in dosegel naziv doktorja jezikoslovja leta 1950. V Braziliji je imel bogato akademsko kariero. Poučeval je v semenišču Agudos v São Paulu. Predaval je kot profesor na Fakulteti za filozofijo, znanost in književnost v Bauru. Zasedal je vodstvene položaje na številnih drugih visokošolskih ustanovah in postal profesor na Katoliški univerzi v Petrópolisu. Arns je bil najprej izvoljen za viceprovinciala province Brezmadežnega spočetja manjših bratov frančiškanov (OFC). Nato pa je 22. oktobra 1970 postal nadškof São Paula in je to funkcijo opravljal kar 28 let. Ustanovil je 43 župnij in 1200 družbenih centrov. Leta 1973 je postal kardinal in sodeloval na dveh konklavah leta 1978. 15. aprila 1998 je podal odstopno izjavo papežu Janez Pavlu II. Na naslednjih konklavah ni več sodeloval, ker je bil že v letih. Umril je star 95 let v bolnici v São Paulu 14. decembra 2016. Gl. »Cardeal mais antigo, D. Evaristo Arns completa 40 anos de ordenação«, *Terra*, 4. 3. 2013, pridobljeno 29. 4. 2022, <https://noticias.terra.com.br/brasil/cardeal-mais-antigo-d-evaristo-arns-completa-40-anos-de-ordenacao64c-1f5ac7bb2d310VgnCLD2000000ec6eb0aRCRD.html>; Peter Stanford, »Cardinal Paulo Evaristo Arns obituary«, *The Guardian*, 16. 12. 2016, pridobljeno 29. 4. 2022, <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/16/cardinal-paulo-everisto-arns-obituary>.

slovenske župnije Presvetega zakramenta v São Paulu Ilc, ustoličen pa je bil oktobra 1978.¹⁰⁶ Leta 1991 je šel v Anapolis. Anapolis je mesto, okoli 1000 km oddaljeno od São Paula. V Slovenijo se je vrnil leta 2001.¹⁰⁷ Do leta 2003 je potekala tradicionalna maša v slovenskem jeziku, ki je bila na sporedu vsako tretjo nedeljo v mesecu v cerkvi Presvetega zakramenta (Vidrik 2020: 29–30).

Politične dejavnosti izseljencev s slovenskega etničnega ozemlja v Braziliji

Organiziranost slovenskih izseljencev v Braziliji v okviru društev, narodnih domov in etnične župnije je omogočala aktivnosti slovenskih izseljencev kot skupnosti v Braziliji na družbenem, kulturnem, ekonomskem, verskem in političnem področju. Področja aktivnosti so bila med seboj prepletena.

V vseh obdobjih izseljevanja s slovenskega etničnega ozemlja je slovenske izseljence v novih domovinah zanimalo politično dogajanje v stari domovini (Klemenčič 1998: 183).

Glede na to, da so slovenski izseljenci izhajali iz multietničnih držav (habsburška monarhija in Jugoslavija), so se, kot že omenjeno, v veliki meri organizirali skupaj z izseljenci, ki so izhajali iz teh držav. Zanimivo je, da so se pred prvo svetovno vojno deloma organizirali celo v okviru priseljencev iz Avstro-Ogrske in da je precejšno vlogo pri glasilu *Viribus Unitis* igral slovenski izseljenec Dragutin Štrucelj.¹⁰⁸ Pred prvo svetovno vojno pa so se povezovali tudi v društvih z drugimi jugoslovansko usmerjenimi južnoslovanskimi priseljenci, predvsem s Hrvati (Bajec 1969: 221).

Med prvo svetovno vojno so leta 1915 ustanovili odsek Jugoslovanske narodne odbrane (JNO; prav tam). JNO je v južnoameriških državah podpirala mednarodna prizadevanja (Jugoslovanskega odbora) za ustanovitev skupne jugoslovanske države. Med njenimi člani je bil tudi Franc Košuta, slovenski priseljenec v Braziliji (Zobec 2021: 112–113).

¹⁰⁶ NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Ceglarja o slovenskih izseljencih v Braziliji.

¹⁰⁷ NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Ceglarja o slovenskih izseljencih v Braziliji; Dirigirani intervju s patrom Alojzijem Ilcem v Stični, 12. 4. 2010.

¹⁰⁸ »Dnevne novice, Slovenska tiskarna v Braziliji«, *Slovenec*, 29, št. 245, 24. 10. 1901, 3.

V obdobju med obema vojnama je v slovenski izseljenski skupnosti v Braziliji prihajalo do sporov, ki so bili tudi politično pogojeni. Vzroki zanje so bili mnogoplastni, viri pa so pretežno subjektivne narave in največkrat prihajajo iz druge roke, vendar lahko trdimo, da so imeli podlago v različnih političnih mnenjih med izseljenci samimi (na eni strani »jugoslovenarji«, na drugi strani pa predvsem slovenska primorska izseljenska skupnost, katere glavni cilj je bila vrnitev Primorske matični domovini; Mislej 1995a: 17) in tudi v družbenem, socialnem in izobrazbenem statusu izseljencev (Zobec 2021: 114). Med zunanjimi dejavniki lahko izpostavimo gospodarska kriza in Vargasov prevzem oblasti. Obdobje Varagasovega režima med obema svetovinam zaznamuje politika t. i. brazilizacije, tj. izrinjanja nebrasilskih elementov iz družbenega in javnega življenja ter postopnega omejevanja priseljevanja. Gospodarska kriza je po drugi strani povzročila naraščajočo brezposelnost in priseljenci so lahko postali lahka tarča negativnih občutij (Lesser 2013: 136–138). Franjo Paternost, slovenski priseljenc v Brazilijo, nam ponuja primer družbenih neenakosti med priseljenci, ki so vodile do trenj med njimi. Že v Ljubljani je bil uspešen podjetnik, v Braziliji pa je že imel socialno mrežo, saj je tam živela njegova sestra, ki je bila poročena z lastnikom velikih posesti. Paternost se je v São Paulu usmeril v gradbeništvo in postal zelo uspešen. Na drugi strani so bili izseljenci iz Julijske krajine večinoma zidarji, ki so gotovo sklepali posle tudi s Paternostom. V tej vlogi je postal predsednik društva *Primorje* in nato *Jugoslovanskega potpornega udruženja* (ki je opravljalo še konzularne posle za Jugoslavijo). Nekateri slovenski izseljenci iz Primorske so Paternosta obtožili intrigantstva in trgovanja s povratniki, on pa jih je obtožil protijugoslovanstva in povezovanja s hrvaškim separatizmom (Zobec 2021: 114). Pri teh sporih je igralo vlogo tudi osebno rivalstvo. Slovenski izseljenci v Braziliji v obdobju med obema vojnama niso bili znani le kot zidarji ali predelavci pri zidarskih delih, marveč tudi kot arhitekti in inženirji gradbeništva. V São Paulu so do leta 1940 sodelovali pri nastanku 24 pomembnih stavb. Med slovenskimi izseljenci v Braziliji se je v tem obdobju zelo uveljavil inženir Anton Kadunc, ki je bil zaslužen za gradnjo prvega (Predio Moreira) in tedaj najvišjega nebotičnika v Južni Ameriki. Imel je 26 nadstropij, v višino pa je meril kar 82 metrov. Vodja gradnje, ki je trajala tri leta, je bil prav Kadunc.¹⁰⁹ Kot gradbenik se je uveljavil še že omenjeni Franjo Paternost, ki je sodeloval pri nastanku predmestja na jugu São Paula, imenovanega

¹⁰⁹ »Prvi in največji nebotičnik v Južni Ameriki je zgradil slovenski inženjer g. Kadunc«, *Slovenec*, 62, številka 291a, 23. 12. 1934, 10.

»Villa Moinko Velko« (verjetno gre za predel São Paula, imenovan Vila Moinho Velho, med drugimi so v njem ulice, poimenovane po rekah Drava in Sava). Paternost je bil solastnik zemljišč, kjer je nastal prej omenjeni predel ter ustanovitelj in pobudnik gradnje tega predmestja. Predmestje je pripomoglo k splošnemu napredku São Paula, saj so tam mnogi dobili svoj lasten dom. Za svoje zasluge je dobil pohvale pristojnih oblasti.¹¹⁰ Gradnja se je pričela leta 1932. V šestih letih je s pomočjo Paternosta nastalo 500 do 600 hiš (Mislej 1995b: 126).

Vsekakor so tudi politične spremembe v domovini vplivale na slovenske izseljence po svetu, med drugim v Braziliji. Slovenski izseljenci so lahko preko brazilskega in slovenskega izseljenskega tiska spremljali različne informacije, pri tem pa so bile slednje selektivno izbrane. Tako so bili bolj dovzetni za propagando različnih strani. V slovenskem društvu ORNUS je zato verjetno prišlo do spora zaradi uvedbe šestojanuarske diktature leta 1929 v tedanji Jugoslaviji, ki je v tisku izven Jugoslavije požela kritike (prim. Gašparič 2006: 241–254). Šestojanuarska diktatura je med izseljenci (pa tudi sicer) sprožila še večje poudarjanje jugoslovanstva.

O sporu med slovensko priseljsko skupnostjo med obema svetovnima vojnama pričajo še zapisi v slovenskem izseljenskem časopisju (Argentina, Kanada, Brazilija), ki jih povzema vir. Očitki so večinoma leteli na politizacijo društva ORNUS (petje *Internacionale*) in premajhno poudarjanje slovenstva (petje pesmi, ki so vsebovale besedo Slovenec, naj bi bilo preveč politično).¹¹¹ V kolikšni meri je bilo društvo ORNUS komunistično usmerjeno, ostaja vprašljivo, saj je bila Pepca Kadunc (vseskozi aktivna članica Ornusa) organizatorica slovesnosti ob praznovanju nove maše kar dveh slovenskih novomašnikov v Braziliji 14. decembra 1941 (salezijanca Alojzija Zvera in Alojzija Frasa).¹¹² Društvo je bilo vsekakor jugoslovansko usmerjeno, ker so med drugo svetovno vojno sodelovali z Jugoslovanskim odborom za pomoč vojnim žrtvam in tudi po koncu vojne so redno organizirali praznovanje za dan republike (in dan mladosti; Mozetič et al. 1968), vendar to lahko pripišemo večinoma primorskemu članstvu, katerega glavni cilj je bil v obdobju med obema vojnama priključitev Primorske domovini, po vojni pa je bil ta cilj vsaj delno dosežen. Zato so do nove socialistične

¹¹⁰ »Delo naših državljanov v Braziliji«, *Slovenec*, 68, številka 152a, 6. 7. 1940, 8.

¹¹¹ »Brazilija, dobra zemlja... Ob stoletnici prihoda prvih Slovencev v Brazilijo«, *Zbornik Svobodne Slovenije*, leto 12 (1960), 194–195.

¹¹² »Brazilija, dobra zemlja... Ob stoletnici prihoda prvih Slovencev v Brazilijo«, *Zbornik Svobodne Slovenije*, leto 12 (1960), 193–194.

države gojili pozitiven odnos. Vsekakor je imelo društvo hkrati slovenski značaj, saj bila Pepca Kadunc tudi organizatorica tečaja slovenščine, ki ga je organiziralo društvo ORNUS (Zupanc 1971: 174). Slovenski značaj se je ohranil do zamrtja društva leta 1978.

Slovenski izseljenci so med drugo svetovno vojno organizirali prireditve (v sodelovanju z drugimi društvi) za pomoč Jugoslaviji (Zupanc 1971: 175).

V Argentini je v prvih povojnih letih aktivno deloval Odbor za Jugoslovansko Primorje. Društvo Naš dom je z njim dlje časa aktivno sodelovalo (prav tam). Nastal je 12. junija 1945, ko so izmed zastopnikov slovenskih društev v Buenos Airesu izvolili odbor za jugoslovansko Primorje. Mesto predsednika je sprejel Franc Kurinčič, ki se je rodil v Idrskem pri Kobariду leta 1900 in se je iz Argentine vrnil v Jugoslavijo leta 1948. Imeli so mrežo po Argentini, Urugvaju in Braziliji, kjer so zbirali podpise za pariško mirovno konferenco, da bi zahtevali priključitev Julijske krajine novi Jugoslaviji (prav tam). Mirovni konferenci v Parizu je vodstvo društva Naš dom (prej društvo ORNUS) leta 1946 poslalo telegram, v katerem so zahtevali, da se Trst in Gorica z vsem zaledjem priključita novi Jugoslaviji (Kurinčič 1981 in Kurinčič 2011: 63–65).

V okviru skupnosti, ki se je v Braziliji naselila po drugi svetovni vojni, do večjih razkolov ni prihajalo, vendar tudi ta ni bila enotna. Na eni strani so bili politični begunci, na drugi pa izseljenci, ki so iskali boljše poslovne priložnosti. Prvi so se zbirali okrog slovenskih katoliških duhovnikov. Drugi, ki so bili bolj jugoslovansko usmerjeni in niso kritizirali režima, so se povezovali z jugoslovansko skupnostjo in predstavniki SFRJ v Braziliji pa tudi v domovini. Ravno tako poznamo nekatere, ki so bili dejavni v obeh miljejih.

Slovenska medvojna in povojna skupnost se nista pretirano zblížali, ker sta imeli drugačne poglede glede režima socialistične Jugoslavije (Zupanc 1971: 175). Povojno slovensko izseljensko skupnost so tako delila predvsem verska vprašanja in odnos do stare domovine. A kot smo že nakazali, so bili slovenski izseljenci v Braziliji po drugi svetovni vojni dejavni tudi v stikih z novo Jugoslavijo. Takratni predsednik Jugoslavije Josip Broz Tito je obiskal Južno Ameriko in z njo Brazilijo leta 1963.¹¹³ Leta 1982 so v državi

¹¹³ Juan de Onis, »Tito starts visit to Brazil capital«, *The New York Times*, vol. 113, no. 38.589, 19. 9. 1963, 11; B. Pahor, »Obisk, važen za nove odnose«, *Delo*, 5, št. 258, 20. 9. 1963, 1 in 10; »Razgovori v palači Planalte«, *Delo*, 5, št. 258, 20. 9. 1963, 1 in 10.

tudi na pobudo Jugoslaviji naklonjenih izseljencev, med njimi Slovencev, postavili kip umrlega Tita.¹¹⁴

Duhovniki, ki so se v Brazilijo priselili po drugi svetovni vojni, načeloma niso bili naklonjeni jugoslovanskim oblastem, o čemer nam pričajo zapisi Ludvika Ceglarja. Besedila, ki so se nanašala na jugoslovanskega konzula oziroma predstavnike jugoslovanskih oblasti, so bili večinoma negativni.¹¹⁵

Politično delovanje Ludvika Ceglarja

Ludvik Ceglar (13. november 1917, Metlika – 4. februar 1998, São Roque) je bil slovenski izseljenski duhovnik, ki je deloval med slovensko skupnostjo v Braziliji. Gojil je stike z drugimi slovenskimi duhovniki, zbiral podatke o slovenskih izseljencih v Braziliji, bil pa je, kot že omenjeno, tudi župnik slovenske etnične župnije v São Paulu med leti 1971/72 in 1978. Nato je to vlogo prevzel Alojzij Ilc, ki je bil do tedaj župnik teritorialne župnije.

Ilc je povedal, da je Ludvik Ceglar deloval na področju celotne države São Paulo. Vodil je kartoteke o Slovencih v Braziliji, ki pa so bile žal izgubljene (Šimenc 2002: 108). Izgubile so se v bolnišnici São Roque, približno 80 km iz São Paula, kjer je Ceglar umrl. Ceglar je sicer nazadnje deloval v tem mestu São Roque.¹¹⁶

V Nadškofijskem arhivu Ljubljana se nahaja fond Ludvika Ceglarja, ki obsega dve škatli. V prvi najdemo predvsem Ceglarjevo korespondenco, njegov kratek življenjepis, nekatere njegove pesmi, diplome in spričevala ter gradivo za nekatera njegova dela. Najdemo še beležke o slovenskih izseljencih v Braziliji, ki obsegajo popis slovenskih izseljencev na podlagi pričevanja njihovih potomcev in drugih, kot tudi popis takratnih izseljencev glede na njihovo izobrazbo, poklice in druge podatke o krstih, porokah in smrtih.¹¹⁷

Ludvik (včasih Ludovik) Ceglar se je rodil 13. novembra 1917 v Metliki. Uporabljal je psevdonima Gregor Hribar in Anton Podstenar. Njegov oče je

¹¹⁴ Bogdan Pogačnik, »Brazilsko mesto Campinas postavilo spomenik Titu«, *Delo*, 24, št. 134, 11. 6. 1982, 14; AS 1241, t.e. 135, Slovenska izseljenska matica (SIM).

¹¹⁵ NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Ceglarja o slovenskih izseljencih v Braziliji.

¹¹⁶ Dirigirani intervju z Alojzijem Ilcem v Stični, 12. 4. 2010.

¹¹⁷ NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Ceglarja o slovenskih izseljencih v Braziliji.

bil Anton Ceglar, železničar, mati pa Marija Ceglar z dekliškim priimkom Groznik. Njegov brat Stanko Ceglar je bil duhovnik in klasični filolog. Duhovnik je bil ravno tako drugi brat Karel Ceglar.

Oče je ob začetku prve svetovne vojne dobil delo v Metliki kot železničar in zato se je družina iz Stične preselila tja. Umrl je leta 1918 in mati se je s petimi otroki vrnila nazaj v Stično. Ludvik Ceglar je tam obiskoval osnovno šolo in nato v Ljubljani končal klasično gimnazijo, ki jo je obiskoval med letoma 1929 in 1937. V Ljubljani je med letoma 1941 in 1945 končal še teološko fakulteto. Maja leta 1945 se je pridružil beguncem in z njimi odšel na Koroško. V duhovnika je bil posvečen v stolnici krške škofije na Koroškem. Nato je bil tri leta kaplan v župniji Gunzenberg pri Straßburgu na gornjem Koroškem. Začel je zbirati gradivo o slovenski skupnosti na ozemlju krške škofije. Leta 1948 je odšel v Čile (kjer je delal v krajih Peumo in Maipo). Vseskozi je bil literarno in teološko aktiven. Tako je razprave o fatimskih dogodkih in sporočilih iz Fatime več let v nadaljevanjih objavljaval v *Vestniku slovenskih domobrancev* (Argentina) in v mesečniku *Ave Maria* (ZDA). O tem je objavil tudi tri knjige, četrta pa je ostala v rokopisu. Prav tako je zbiral gradivo in objavil knjigo o slovenskem misijonarju v Braziliji, kapucinu Janezu Madonu (Serafinu Goriškem), ki je v 19. stoletju deloval v brazilski zvezni državi Minas Gerais. V slovenskem izseljenkem in zamejskem tisku je po letu 1960 pisal še prispevke o slovenskih priseljencih v Braziliji ter o uspešnih posameznikih med njimi. Nekatera njegova besedila so bila tudi uglasbena. Sočasno je napisal razpravo o preganjanju duhovnikov pod nacizmom (*Žrtve nacističnih tiranov*), ki je izhajala v *Vestniku slovenskih domobrancev* od 1988 do 1990.¹¹⁸ Kar dvajset let je zbiral gradivo o ljubljanskem škofu Antonu Vovku (objavljeno v Ceglar 1993–1998). O njem je objavil štiri knjige, od katerih je zadnja izšla šele po njegovi smrti. Zanimal ga je tudi položaj Cerkve na Slovenskem in med Slovenci po svetu. Že od svojega delovanja v Čilu in pozneje v Braziliji

¹¹⁸ Ludovik Ceglar, »Žrtve nacističnih tiranov«, *Vestnik Vocero slovenskih domobrancev in drugih rodoljubov*, leto 39, januar–april 1988, št. 1, 49–60; Ludovik Ceglar, »Žrtve nacističnih tiranov«, *Vestnik Vocero slovenskih domobrancev in drugih rodoljubov*, leto 39, julij–avgust–september 1988, št. 3, 164–172; Ludovik Ceglar, »Žrtve nacističnih tiranov«, *Vestnik Vocero slovenskih domobrancev in drugih rodoljubov*, leto 40, maj–junij 1989, št. 2, 78–85; Ludovik Ceglar, »Žrtve nacističnih tiranov«, *Vestnik Vocero slovenskih domobrancev in drugih rodoljubov*, leto 41, januar–februar–marec 1990, št. 1, 12–18, in Ludovik Ceglar, »Žrtve nacističnih tiranov«, *Vestnik Vocero slovenskih domobrancev in drugih rodoljubov*, leto 41, julij–avgust–september 1990, št. 3, 165–179.

je veliko pisal poročila, krajša prozna besedila in poezijo. Predvsem je hotel negovati slovenski jezik, izražal je domoljubje in druge narodne vrednote. Objavljal je v duhovniških in izseljenskih glasilih *Omnes unum* (Argentina), *Duhovno življenje* (Argentina), *Misli* (Avstralija), *Svobodna Slovenija* (Argentina), *Zbornik Svobodne Slovenije* (Argentina), *Slovenski koledar/Koledar za Slovence po svetu* (Ljubljana), *Ave Maria* (ZDA), *Koledar Družbe sv. Mohorja* (Celovec), *Družina in dom* (Celovec). Stalno je sodeloval s celovško Mohorjevo družbo in bil v Braziliji njen zastopnik za širjenje njene redne zbirke. Prav tako je z bratoma Stankom in Karlom sodeloval pri zbiranju in objavah gradiva o misijonskem škofu Frideriku Ireneju Baragi, ki je kasneje izšlo v zbirki Baragiana (gl. Ceglar in Baraga 1991; Ceglar in Baraga 1992; Baraga in Ceglar 2001).

Iz Čila ga je leta 1956 pot, kot smo že nakazali, vodila v Brazilijo. Avgusta 1956 je prišel v zvezno državo Goiás (v mesto Goiânia in Caldas Novas). Leta 1957 je prešel v državo São Paulo (Riberão Preto, nato Jardinópolis). Tam je opravljal delo šolskega in bolnišničnega kaplana. V bolnišnici Santa Casa de Misericordia v mestu São Roque (država São Paulo) je bil po letu 1960 kaplan. Pomagal pa je tudi v župnijah, semeniščih in v redovnih skupnostih. Februarja 1965 je dobil dovoljenje nadškofa Rossija Agnelle, da uporablja pri maši slovenščino v enaki meri kot v domovini. Prva takšna maša je bila sicer že oktobra 1957, dovoljenje za maševanje v slovenščini v São Paulu je Ceglar dobil 29. julija 1968. Najprej je bil kaplan slovenske kaplanije. Ob ustanovitvi etnične župnije za Slovence v nadškofiji São Paulo v Braziliji oktobra 1971 pa je bil, kakor rečeno, imenovan za njenega prvega župnika. Uradno je župnija zaživela 12. marca 1972, naslednje leto pa so praznovali prvo obletnico njenega delovanja. Ceglar je v njej duhovniško službo opravljal do leta 1978. Slovenci v São Paulu so se v tej cerkvi zbirali na rednih mesečnih srečanjih. Ceglar je organiziral tudi letne shode (romanja v Aparecido) in kasneje (po osamosvojitvi Slovenije) sodeloval pri pripravi glasila slovenskih izseljencev v Braziliji *Novice pod lipo* (Kolar 2013; Jevnikar 1999a in 1999b).

V drugi arhivski škatli najdemo njegov potni list iz Čila in njegove osebne evidence. Med njimi so zanimive predvsem beležnice o slovenskih izseljencih v Braziliji s podatki, ki jih je zbiral. Beležke je dopolnjeval in verjetno pisal tudi za nazaj ter po pričevanjih drugih slovenskih izseljencev v Braziliji. Beležke si ne sledijo zaporedno in zapisi so na različnih straneh (večinoma jih je oštevilčil ter označil strani, kje so nadaljevanja). Poskusi seznamov zajemajo slovenske izseljence, ki so se v Brazilijo priselili pred prvo svetovno vojno, med obema vojnoma in po drugi svetovni vojni.

Kažejo nam, da so pred prvo svetovno vojno prihajale predvsem družine, med obema vojnama je bila večina priseljencev z območja Vipavske doline in Krasa. Politično so bili večinoma jugoslovansko in komunistično usmerjeni, praviloma se ta del slovenskih izseljencev slovenske maše ni udeleževal. Po drugi svetovni vojni pa je bila skupnost raznolika. Zapiski kažejo, da je bila živa, da je vsaj del redno obiskoval slovensko mašo, vendar so se Slovenci sčasoma zlili z okoljem ter se poročali z Brazilci in Brazilkami. Med sezname so tudi prva obhajila, poroke in praznovanja srebrnih porok. Ceglar je sestavljal poskusne sezname slovenskih izseljencev, ki so bili univerzitetni profesorji (med njimi na primer tudi sin Franca Košute, prav tako Franc oziroma Franjo, ki je poučeval na fakulteti za arhitekturo Mackenzie) in doktorji znanosti. Pisal je še o obiskih različnih duhovnikov v São Paulu. Prav tako je ustvaril poskusne sezname slovenskih izseljencev z visokošolsko izobrazbo, tistih, ki so prišli v Brazilijo kot otroci, ter sezname umrlih po letu 1972. Dodal je poskusne sezname slovenskih duhovnikov, ki so delovali v Braziliji, z najpomembnejšimi datumi njihovega delovanja ter z nekaterimi osebnimi podatki.

Nekateri njegovi poskusni sezname so zelo kratki in nepopolni, kot na primer tisti, posvečen umetniškemu delovanju Slovencev v Braziliji, kjer je zapisal: »1. Pavlovič 1965; 2. Austriaco iz Domžal, študiral na Dunaju, poslikal nad 30 cerkev; 3. Begunec, ki je poslikal Ilha da Flores.«¹¹⁹

Ludvik Ceglar si je na pobudo Narodnega sveta koroških Slovencev¹²⁰ prizadeval internacionalizirati t. i. koroško vprašanje, to je vprašanje izpolnjevanja manjšinskih pravic koroških Slovencev, ki so zapisane v sedmem členu Avstrijske državne pogodbe. V svojih prizadevanjih je bil tako zelo uspešen, da je novica o kršenju manjšinskih pravic koroških Slovencev v Avstriji segla celo do takratnega predsednika ZDA Jimmyja Carterja.

¹¹⁹ NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Ceglarja o slovenskih izseljencih v Braziliji.

¹²⁰ Pri tem je šlo za internacionalizacijo koroškega vprašanja, to je vprašanja (ne)izpolnjevanja sedmega člena avstrijske državne pogodbe, ki je zagotavljal manjšinske pravice koroškim Slovincem na področjih dvojezičnega šolstva, jezika v uradih in na sodiščih ter dvojezične napise na celotnem dvojezičnem ozemlju, kot ga je definiral zakon o dvojezičnem šolstvu iz leta 1946. Narodni svet koroških Slovencev, takrat ena od dveh osrednjih organizacij koroških Slovencev, je pri internacionalizaciji koroškega vprašanja zaprosil za pomoč slovenske izseljence, med drugim tudi duhovnike ter visoke politike slovenskega porekla v ZDA in Avstraliji, kot na primer senatorja Lauscheta. Glej več: M. Klemenčič in V. Klemenčič 2006; Grafenauer 2016; Grafenauer 2009.

20. marca 1978 je Ceglar prosil kardinala Arnsa, da bi pri predsedniku Carterju govoril o primeru koroških Slovencev. Predsednik je bil na obisku v Braziliji med 29. in 31. marcem 1978.¹²¹ Arns je o temi najprej govoril 30. marca 1978 z ameriškim državnim sekretarjem Cyrusom Vancem ter nato tudi z ameriškim predsednikom Carterjem in z njim še enkrat v avtomobilu na poti do letališča. Brazilski časopis *O Estado* je o zadevi obširno poročal takoj naslednji dan (1. aprila 1978). V članku je izrecno imenoval Slovence v Avstriji. Dogodek je bil, kot kaže, odmeven, saj je bil 27. maja 1978 Ludvik Ceglar pri kardinalu Arnsu na avdienci. Kardinal je Ceglarju povedal, da sta bila pri njem avstrijski veleposlanik Magrutsek iz Brasilie in avstrijski konzul iz São Paula. Izročila sta mu pismo, dolgo dobre tri strani, in uradno avstrijsko (vladno) brošuro v treh jezikih (nemščini, francoščini in angleščini) o zakonu o narodnostnih skupnostih iz leta 1976. Avstrijski veleposlanik je brezkompromisno zagovarjal stališče avstrijske vlade glede manjšinskega zakona. Vendar ga je Arns vprašal, ali se izpolnjuje 7. člen avstrijske državne pogodbe. Avstrijski konzul je priznal, da je težko zaradi jezika. Arns jima je odgovoril, da je naprošen za posrednika in da bo v skladu s tem poiskal dodatne informacije. Kardinal je prosil Ludvika Ceglarja, naj napiše kratek odgovor avstrijskima predstavnikoma. Arns je slednjima pojasnil, da je potomec Nemcev, da je njegov stric trpel zaradi uporabe svojega (maternega) nemškega jezika (menda je postal hrom) in da je prav zato omenil Avstrijo (v pogovoru s Carterjem), ker je demokratična in ni spoštovala zakonov. Ceglarju je omenil, da ga avstrijski veleposlanik ni obiskal nikoli prej, in naštel številne druge, ki so ga že obiskali (med njimi jugoslovanski veleposlanik že večkrat). Arns je obljubil, da bo ameriškega predsednika Carterja spomnil na njun pogovor in mu tudi poslal brošuro (odgovor na avstrijsko vladno brošuro). Septembra 1978 je načrtoval obisk v Avstriji in je pričakoval, da ga bo avstrijska vlada vprašala o njegovi izjavi pred Carterjem. Iz same vsebine pisma, ki sta ga avstrijska predstavnika izročila Arnsu, je bilo razvidno, da je bilo sestavljeno na Dunaju (in so ga pripravile avstrijske oblasti). Pismo je navajalo, da je bilo zgrajenih 85 ljudskih šol in 24 šol druge stopnje za Slovence, kjer je pouk v slovenščini

¹²¹ »*President Carter's Trips as President*« – *About Us – The Jimmy Carter Presidential Library and Museum*, pridobljeno: 2. 6. 2022, https://www.jimmycarterlibrary.gov/about_us/trips_as_president.

in nemščini. 20. junija 1978 je Ludvik Ceglar izročil kardinalu odgovor za Avstrijca na šestih tiskanih straneh ter nemško in angleško brošuro *Volksgruppengesetz – eine Lösung?* (Kattinig 1977) in deset fotokopij člankov v portugalščini in nemščini.¹²²

¹²² NŠAL 553, Zapuščine duhovnikov in drugih: Ludvik Ceglar, škatla 2, osebne beležke Ludvika Ceglarja o slovenskih izseljencih v Braziliji.